

Интервю от Диана Любенова, bTV, 3.03.2019

АЛЕКСАНДЪР МОРФОВ:

ХЪШОВЕТЕ НЕ МЕ ПРЕДАДОХА И В НАЙ-ГОЛЕМИТЕ СПАДОВЕ

Видеозапис на цялото интервю тук: <https://www.youtube.com/watch?v=e46GM018VTg>

В навечерието на юбилейното 300-тно представление на знаковия спектакъл „Хъшове“, поставен преди 15 години на сцената на Народния театър „Иван Вазов“, Александър Морфов говори открито за своите надежди, своите хъшове и своята България.

Д. Л. Кога за последно казахте „Да живее България!“?

А. М. „Да живее България!“ продължава да звучи вътр в мен като вик. „Да живее България“, но онази България, за която аз си мечтая, а не тази на лумпените и на бандитите, които превърнаха България в една бедна, недемократична и страдаща държава.

От какво искате да освободите България?

От всички онези, които вече трийсет години ни лъжат, мамят, нагло управляват и продължават да дерибействат в тази държава без ни най-малко чувство за съян, за срам.

Във Вашата мечта как изглежда България?

България, за която говори Левски. България на Ботев. Тази България, възрожденската, за която мечтаеха всички хъшове и която на тласъци минаваше през едни състояния на възторг, надежда и не след дълго отново убита, омерзена, унищожена. Не знам дали сте избрали точния човек за този празник, защото от мен няма да чуете нищо добро за онова, което се случва в тази държава. От трийсет години повтарям едно и също нещо. Не е имало правителство срещу, което да не съм се борил.

Не сме ли много силни на маса и, когато трябва някой да мине Дунава, почваме да се питаме кой ще го мине?

Всъщност Дунава на нашия народ е неговата кръчма, ресторантът, през който трябва да се премине, за да се мине от другата страна на Дунава, да се спаси Левски, да се спаси движението и да се освободи България. Всички добри пожелания, възторзи, мечти, ентузиазъм, революционно вдъхновение свършват с ентузиазма на третата чаша, след което се прибираме кротки, тихи да си легнем на топло и да се молим, че не са ни чули какво сме говорили.

Народ ли сме?

Объркан народ сме. Ние сме народ, съставен от много съставни части, различни народности. През този кръстопът кой ли не е минал, кой ли не е оставил нещо от себе си. Самата злощастна съдба на нашата история непрекъснато ни подлага на такива изпитания. Нека не забравяме, че сме крайната защитна стена, Китайската стена, стената, която Тръмп се опитва да направи сега; стената, която предпазва Запада от нахлуващите от Изток опасности. Затова сме събрали в себе си толкова много жлъч и толкова много мъка, но и толкова много мечти и надежди, че един ден няма да бъдем стена, а ще бъдем част от една друга общност.

Надежди да бъдем свободни, може би. А били ли сме някога свободни?

Аз мисля, че свободата сме я придобивали между пет и десет минути в някаква епоха. Освен личната свобода. Личната свобода никой не може да ти я отнеме; никой не може да ми отнеме моята лична свобода. Аз мога да избягам в Балкана, мога да избягам на тавана в моята кооперация и да се скрия в други страни – да запазя свободата си, за да не бъда слуга на никого. Какво означава да си свободен? Означава да не си слуга, да не упражняват върху теб собствените си безочия и собствените си стремежи.

А чувствате ли се свободен?

Чувствам се свободен в този смисъл, че не изпълнявам ничии стремежи и ничии задачи. Може да съм омерзен, но съм свободен.

То не е ли бягство – от едно пространство да отидете в друго, за да се почувствате свободен?

Да, може би е бягство по някакъв начин, разбира се. Просто малко се изморих. Изморих се от собствените си стремежи, от собствените си желания нещо да променя. Сам не можеш да пробиеш стената, а ние не можем да се обединим. Никога няма да стане.

Защо?

Уроците на историята са много показателни. Кога успяхме да се обединим? '90-та година направихме митинг от един милион души и само след две години те да се изпокарат, да си издерат очите, да се разделят на хиляда фракции и всичко от онова, което те проповядваха, като великата идея на демокрацията, да се разпадне в техните низки, мръсни интереси – да разпределят и да разграбят държавата. След което да се появят едни други спасители, които само след няколко месеца също да се изподерат и да се изпобият в разграбването на онова, което все още е останало. И до ден днешен те продължават да грабят от тая държава, в която вече нищо не е останало, но те намират какво да грабят. Продължават да крадат и да грабят. Те просто са ненаситни. Това е един октопод, който никога няма да се насити.

Вие хъш ли сте?

Какво означава да бъдеш хъш, разбира се? Означава човек, който да мине през какви ли не изпитания като глад, бедност, мизерия и да продължава да таи в себе си чувството на надеждата, че един ден ще дойде времето да минем Дунава и да освободим тази държава. И май вече не съм хъш. Май загубих надеждата, че ще минем Дунава и ще освободим тази държава от игото на алчността, на цинизма, на бруталността.

Ако трябваше да се върнете в онова време, в "Немили-недраги", в "Хъшове", какъв щяхте да бъдете тогава?

Мен сигурно щяха да ме утрепят много бързо. Аз не мога да се приспособявам. Много съм избухлив и губя чувството за самосъхранение и сигурно биха ме гръмнали много рано-рано. Без да се замисля. Но иначе, ако бих оживял, сигурно щях да продължавам да се надявам, като тях, до последно, до смъртта в Сърбия. Изморих се да се надявам! Просто се изморих да се надявам и вече май не се надявам.

Има един много глупав сериал, който върви по телевизията, американски... Те всички са ужасни. На ден в тази държава умират десетки хиляди хора от смърт, от старост, от болести. Лошото е, че на ден умират и десетки хиляди надежди. Заедно с надеждите донякъде умират и тези хора. И ние се превръщаме в държавата на живите мъртви. Защото човекът без надежда е почти мъртъв човек. Как живее човек без надежда? Отива, за да работи и за да получи едни мизерни пари за своя труд, с които да се опита едвам-едвам да изхрани семейството си, да се превърне в жертва на хиляди измамници, за да събере пари за Коледа или да купи подарък на детето си. Какъв е тоя човек? Полужив.

С коя надежда се разделихте последно?

С всички надежди в България по отношение на държавата, на нейното развитие, на нейното бъдеще. С всички надежди. Разбира се, аз съм много черноглед, но черногледството ми е провокирано от положението, от състоянието, от мизерията на хората, които нямат много сили да се грижат за себе си. Много хора ще ми възразят – има толкова успешни хора, има честни милионери, има млади хора, които просперират, успяват. За тези толкова не се замислям. Те са четири процента от тази държава, нали? Или шест процента. А останалите 94 процента са хора, които нямат толкова силна устойчивост и сили да се борят с арогантността и с прийоми и ходове на цялата мафия, която ни управлява. Те не са толкова умни или толкова интелигентни, за да просперират и на запад. Това са обикновени хора, които имат среден коефициент на интелигентност, които са от една средна провинция, които са от едно средно семейство, с едни средни деца, с едни средни доходи. На мен за тези хора ми е тъжно, как живеят тези хора. Тези четири или шест процента не ме интересуват, мен ме интересуват останалите 94 процента.

Какво трябва да се направи? Как да Ви чуят?

Аз не мога да кажа как да се оправим. А и да кажа... Безсмислено е.

Искам да поговорим малко за „Хъшове”. Направи ли ви този проект приятели?

Ние бяхме денонощно заедно. Буквално, даже не метафорично. Буквално бяхме денонощно заедно. Последните, може би, няколко години се разделихме, защото пораснаха, станаха известни, публиката ги ухажда, имат други проекти. Но все едно събирателната точка си остава „Хъшове” – когато се съберем, сме си същите, както бяхме преди. Всичко се изграждаше по време на репетиции. Тогава се раждаха нови линии, нови епизоди. Заедно измисляхме много неща. Единствено смятам за моя заслуга, че успях да ги запалия около тази идея и те ми се довериха. След това в най-големите спадове и дупки, и пропадания, те не ме предадоха. В деня на първото представление няха финал. Аз ходя като луд по коридорите, защото трябва да измисля финал, нямаме финал. В последните 10 минути казвам: вдигате това, вдигате онова, тук слагате една количка, нареждате се като паметници, идваш ти оттук, говориш еди-какво си, ти излизаш оттук, говориш еди-какво си, бутате количката напред-назад, след това количката отива нататък и финал. Разбрахте ли? Не! Хайде да го направим!

И когато вече представлението свършваше – аз не го бях довършил, и зад кулисите им виках: иди наляво, иди надясно, кажи еди-какво-си, не натам, иди насам! Те са свикнали с моя импровизационен начин на работа и ушите им са наострени. Случвало се е много пъти аз да крещя зад кулисите: не това, направи това, не там, мини наляво, мини надясно, върни се! Всъщност финалът беше ето тук, пет минути преди да се вдигне завесата. Свърши представлението. В публиката бяха главно студенти и ученици, бяха ги довели за първо, предпремиерно представление. Така, за проба. Не гъкнаха през цялото време. Свърши и това, което измислихме накрая, мина и замина. Сигурно е била четири или пет секунди пауза, а на мен ми се видя като три минути пауза преди да гръмнат овациите. Имаше една такава пауза, в която си казах – край!

Вярно ли е, че има клетва преди всяко представление?

Имаме, да, никога не я пропускаме. Тя не е много за пред публика. Чисто по български и по хъшовски, нашият фолклор е пълен с такива остроумия.

Как се разделихте с Чочо Попйорданов?

Още пет години преди да си заmine той започна периодически да отсъства. В началото аз го замествах, защото беше неясно дали Чочо ще бъде в състояние да изиграе спектакъла. Аз винаги идвам тук и когато видя, че Чочо не е в състояние за спектакъла, го замествам. Така че отсъствието му за спектакъла не беше драматично, защото вече го бяхме отиграли този момент. Беше драматична липсата на Чочо. Той винаги е бил с нас и винаги е бил най-фанатичният поддръжник на представлението. Той беше човекът, който преди представление излиза тук в коридора и вика „Клетва!...” Не пропускаше нито един момент да излезе и да извика за клетвата, за да може всички да се съберат и да си сложат ръцете една върху друга.

Сега кой вика?

Сега Деян Донков, Валери Йорданов. Те са си от първата трупа, най-основните, най-верните. Вальо Ганев, Руси Чанев. Те са в основата. Групата си е една и съща.

На 22-ри март Ви очаква 300-тното представление. Да очакваме ли нещо ново от него? Знам, че на 100-тното имаше промени, на 250-ото влязоха децата.

Да, ще измислим нещо. Сега сигурно пак децата, защото всички хъшове вече имат много деца. Този път ще се опитам да събера всички деца и внуци, който има. Ще се опитам да помоля Захари Бахаров, ако намери време, да дойде. Макар че както говоря сега, той никога няма да дойде, ще се обиди отново. Митко Рачков каза, че ще дойде, в първия вариант и той участваше.

Какъв беше той?

Една малка роля на румънски сервитьор, но и той стана звезда. Не му е на нивото да играе дребни румънски сервитьори. Митака винаги е бил наш приятел и каза, че ще дойде.

Колко време или колко пъти сте се изкачвали на върха?

Китайската стена се качваше до някакви невъобразими висоти нагоре. Аз съм човек пушач, също употребявам алкохол, не съм много спортен тип, но съм много инат понякога... И сме се изкачили сигурно някъде около три хиляди метра, за да се качим на върха на Китайската стена. Оттук нататък всички китайски стени надолу бяха по-ниско. Това беше моят голям подвиг. Големият проблем беше е връщането.

А на Шипка качвали ли сте се?

Като пионерче. Мисля, че даже на Шипка са ми слагали пионерска връзка.

Какво е за Вас Шипка?

Шипка е едни красив символ, който е като короната на нашата нещастна България. Шипка е короната на тази държава.